

ROMANTIKENS TAO

Den rörelse i Österlandet som närmast kan liknas vid den romantiska är *Taoismen*.

Flera ikoner, exempelvis Nietzsche, Wilde och Jung - har förmedlat dess tankar.

Tao kan spåras över fyra millenium bakåt i tiden och är alltid lika relevant.

Det mest angelägna för romantikern är fantasin: "Jag älskar att drömma, men fritt, tillåtande min tanke att flyta, utan att binda mig vid något ämne!" Så skriver *Rousseau* 1761, och han är det främsta exemplet på ett okonventionellt geni, vars fantasi aldrig hölls tillbaka av vare sig inre eller yttre krafter. Jean-Jacques var en större drömmare vid 60 än vid 16 års ålder och vandrade genom livet med barnasinnets i behåll.

Barnen - drivna av instinkten - lever i den gyllene åldern. Uppväxt kräver anpassning och bit för bit bleknar mosaikerna i vår drömtavla. *Rousseau* vägrade släppa sitt Eden och det blir även kärnan i hans filosofi. "*Tillbaka till naturen*", är också berömd nostalgi och kopplingen till det kinesiska *Tao* är tydlig.

I det arketytiska yin och yang-diagrammet är *yin* det mörka, jorden, vattnet, natten och det feminina. *Yang* är det ljusa, himlen, elden, dagen, det maskulina och när det drar sig tillbaka ger det plats åt yin. Urkrafterna är motsatta men samverkande, i sin helhet representerar de *Tao* och genom att undvika det extrema balanserar man dem. De båda prickarna indikerar att varje gång de två krafterna når sin höjdpunkt, har de redan motsatsens frö i sig.

Taoismen har genom sin hollistiska, anti-materialistiska livssyn och strävan att stå utanför ideologier, många likheter med *buddhismen*. Ont bemöts med gott och genom att använda en motsatt kraft så neutraliseras det onda. Idealet är en modest person som samtidigt relaterar sitt liv till ett större sammanhang och påverkar genom attityd. Hon har humor och äger jämvikt mellan intellekt (*yang*) och känsla (*yin*).

Både för romantikern och taoisten har det rationella, modernitet och en tvingande kultur, hämmat deras instinkter och temperament.

Konstnärssjälens (som är kreativ och en yin-kraft), bryter genom att vara annorlunda upp den blanka artificella ytan. Får han bara sin kick, bryr ha sig inte om vad den betyder eller om den är normal. Han offerar det förväntade för det överraskande, i stället för struktur och upprepning får han intensitet och dynamik.

Allt detta fordrar i Rousseausk anda spontanitet, också en viktig ingrediens inom Taoismen. Lita på *intuitionen* (yin), då blir varje fullkomlig tanke eller rörelse spontan, skulle den vara viljestyrd av *förnuftet* (yang), blir resultatet konstlat och oharmoniskt!

"Livet är en komedi för de som tänker, men en tragedi för de som känner." *Oscar Wilde* prisade Taoismen och påvisar på sitt extravaganta, geniala sätt hur i poesin hela människan kommer till tals, inte bara hennes intellekt, utan också hennes känslor.

Den poetiska själen - den känslige - är den mest sårbara. Ju större möjlighet till intensiv emotionell upplevelse, (som enligt yin och yang åtföljs av melankoli) - desto större lidande. Den ordinära vardagen blir blek och meningslös i jämförelse med det utsökta ögonblicket och det akuta motsatsförhållandet mellan dröm och verklighet framkallar depression.

Det är länge sedan *Freud* skrev sin civilisationskritiska "Vi vantrivs i kulturen". Den moderna människan har enligt både honom och taoisten fölorat kontakten med sig själv (det undermedvetna) och naturen. Hon jagar också runt i livshjulets ytterkant (endast centererade stannar vi upp), har nedprioriterat känslan/intuitionen och blivit en tillväxtkugge. Följaktligen mår hon dåligt.

I en vetenskaplig era (initiativrik och handlingskraftig, därför en yang-aspekt), som är icke-emotionell, söktes nu dess motsats. I en mekanisk värld - berövad av vetenskapen på sin själ - fick och har sökandet efter skönhet en mycket viktig psykologisk roll.

Självklart säger taoisten, som vet att när en utveckling går mot sin extrem, kommer den att mötas av en motsatt kraft, som enligt *yin* och *yang* söker balans och *harmoni*. För vetenskapsmannen var naturen ett objekt för observation, för romantikern var den en bärare av själ och mystik. Goethe framför Newton, Beethoven framför Einstein - tillbaka till känslan och yin!

Genom att vilja tränga in i själens mysterium, utforska känslor, motiv och konflikter, bidrog exempelvis Poe, Baudelaire och Dostojevskij till en alternativ världsbild vid sidan av vetenskapen.

Carl G. Jung, vars psykologi också visar att en förening mellan motsatser leder till harmoni, hade Taoismen som ledstjärna. Han menade även att dess komplementära princip och förmågan till avvägning mellan livets motstridiga krafter, bidragit till den kinesiska högkulturen. I förordet till en taoistisk bok skriver han: "Reaktionen som nu börjar i väst, emot intellektets favorisering över känslan och intuitionen, är för mig ett kulturellt framsteg, ett expanderande av medvetandet bortom det trångsynta och tyranniska intellektet."

Det österländska synsättet, att låta intuitionen gå före logiken, genomsyrar Taoismen. *Nietzsche* - både poet och filosof - värderade Fjärran Österns mystik högt och ansåg att instinkten är människans yttersta form av intelligens. Han representerar också en motkraft - yin - och sammanfattar i en essä nedsidan av det moderna vetenskapliga

projektet: "Ett sjukt liv styrt av klockan och mekanik, där den avhumaniserade nedtryckta arbetaren lever i en barbariserad kultur..."

Arthur Schopenhauer, poeternas filosof och husgud, är den av alla betydande västerländska tänkare som har mest gemensamt med österländsk visdom. Han citerades av Darwin, beundrades av Mann och Tolsoj, inspirerade Proust och Conrad m fl. Strindberg skrev: "Schopenhauer när tankar mig pina, räck hit en spruta med Buddhas morfin."

Den tyske européen, humanisten och sanningsökaren tog avstånd från det moderna projektet och ville: "... hålla sig på melankoliskt avstånd från världens buller." För honom var de stora konsterna och betraktandet av det sköna (estetisk kontemplation som hör till yin), det viktigaste och ypperligaste sättet att nå harmoni.

Den ensidigt vetenskapliga världsbilden med sina rötter i det antika Grekland, har varit materiellt framgångsrik och i huvudsak ett maskulint yang-projekt. Det österländska synsättet har i sin tro på intuitionen, känslan och alltings samhörighet, varit en spegelbild av romantikens innersta väsen och representerar yin.

Öst och väst kan inte längre hållas isär, sade giganten *Goethe*.

Den enskilt viktigaste rörelsen i väst, som har börjat föra den historiska pendeln åt rätt håll - feminismen - utgör den kraft som kan inleda återskapandet av balans och därigenom harmoni.

På mikronivå kan man säga att vår kultur ensidigt betonat logiken, styrd av den vänstra hjärnhalvan. Vi har lärt oss att undertrycka intuitionen/känslan, vars säte finns till höger.

Tao vill jämnställa de båda och på så sätt uppleva hela livets verklighet, dess ständiga förändring och dess möjligheter i framtiden. Det är också artisten, filosofens och visionärens synsätt - ett sätt som alltid har kunnat påverka världen.

Så här uttrycker sig kärnfysikern *Fritjof Capra* i sin kultförklarade bok *The Tao of Physics*: "To achieve such a state of dynamic balance, a radically different social and economic structure will be needed: a cultural revolution in the true sense of the word. The survival of our whole civilization may depend on whether we can bring about such a change.

It will depend, ultimately, on our ability to adopt some of the *yin* attitudes of Eastern mysticism; to experience the wholeness of nature and the art of living with it in harmony."

